

# כאשר החוק נכשל: משפחה, פחד ושורשי ה-7 באוקטובר

נכון ל-9 ביולי 2025, הסכסוך הישראלי-פלסטיני מהווה עדות קודרת להשלכות של חוסר ענישה ממלכתי וחוסר מעש בינלאומי. בוואקום זה של אחריות, צצו מעשים נואשים – מעשים המונעים לא רק מאידיאולוגיה, אלא מהאינסטינקט הראשוני להגן על המשפחה. השימוש הנרחב של ישראל במעצר מנהלי, המסומן על ידי עינויים מתועדים והתעללות בילדים, ממשיך בניגוד ישיר לחוק הבינלאומי. עם זאת, הקהילה הבינלאומית עשתה מעט כדי לעצור זאת. מאמר זה טוען כי החטיפות של ה-7 באוקטובר 2023 – כאשר 251 אנשים נלקחו לעזה – לא היו מעשי זוועה אקראיים, אלא תוצאה צפויה של עוול מערכתי. הם נבעו ממציאות פסיכולוגית ופוליטית שבה החוק לא סיפק מגן, והייאוש הפך לנשק.

למרות שאין להצדיק מעשים חוץ-חוקיים אלה, הבנת שורשיהם דורשת בחינה של ההקשר המלא: מערכת משפטית המיועדת לדכא, קהילה בינלאומית שאינה מוכנה להתערב, ואינסטינקט הורי אוניברסלי המופעל על ידי מעצר המוני והתעללות. כפי שמומחז בסרט **מטרה מבצעית** משנת 1997, שבו אדם נאלץ להשתתף במזימה טרוריסטית כדי להציל את אשתו, האיום על יקירים גובר על המוסר המקובל. כאשר הצדק המוסדי נכשל, האינסטינקט הזה הופך להסבר ואזהרה כאחד.

## ההפרות המשפטיות של ישראל: מעצר כעונש קולקטיבי

במשך עשרות שנים, ישראל שמרה על משטר של מעצר מנהלי, המאפשר כליאה של פלסטינים ללא כתב אישום או משפט, לעיתים קרובות לתקופות בלתי מוגבלות ובסמך ראיות חסויות. פרקטיקות אלה, הקיימות מאז 1967, מהוות הפרות ברורות של אמנת ז'נבה הרביעית (סעיפים 64-66) והאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות (סעיפים 9 ו-14).

באמצע 2024, יותר מ-9,500 פלסטינים היו במעצר ישראלי, עם דיווחים על לפחות 53 מקרי מוות במעצר מאז אוקטובר 2023 – רבים מהם קשורים לעינויים, על פי אמנסטי אינטרנשיונל. ילדים צעירים כבני 14 היו נתונים להשפלה מינית, מכות והתעללות פסיכולוגית. אלה אינם עודפות מבודדות; הם מאפיינים של מנגנון שיטתי המשתמש במעצר כנשק נגד אוכלוסייה שלמה.

אסטרטגיה זו של כפייה, דיכוי ושליטה דומה לחטיפת בני ערובה כפי שהוגדרה באמנה הבינלאומית נגד לקיחת בני ערובה משנת 1979. עם שיעור הרשעה של 99.7% בבתי משפט צבאיים, הסעד המשפטי הוא פיקציה. בהקשר זה, משפחות פלסטיניות אינן מוגנות על ידי החוק – הן נרדפות על ידו. המסגרת המשפטית עצמה הפכה למנגנון של שליטה, מהדהדת מקרים היסטוריים שבהם חוק המדינה שימש להצדקת זוועות עד שהותמודד עם כוח חיצוני.

## שותפות בינלאומית: כישלון בהגנה

למרות תיעוד נרחב מצד גופי האו"ם, ארגוני זכויות אדם ומשקיפים בינלאומיים, העולם נכשל בפעולה. לא ננקטו סנקציות משמעותיות, תביעות בינלאומיות או צעדים דיפלומטיים כדי להחזיק את ישראל באחריות על משטר המעצר שלה. האחריות להגן (R2P), שאושרה בפסגת העולם של האו"ם ב-2005, מחייבת את הקהילה הבינלאומית להתערב כאשר מדינות נכשלות במניעת פשעים נגד האנושות. עם זאת, במקרה זה, האכיפה הייתה נעדרת.

חילופי אסירים בתיווך הפסקות אש בין 2023 ל-2025 – במיוחד שחרור 135 עצירים – הראו כי רצון פוליטי יכול לשנות תוצאות. אך רגעים אלה היו יוצאי דופן נדירים מנורמה של אדישות. כפי שנאשר מחדש בדיוני העצרת הכללית של האו"ם ב-2025, העולם נכשל בחובתו לקיים את R2P. בינתיים, החקירות האיטיות של בית הדין הפלילי הבינלאומי (ICC) לא הניבו פעולות ניתנות לאכיפה. הפלסטינים נותרו לכודים בין כוח כיבוש מעניש לקהילה בינלאומית שמפנה מבט.

שתיקה זו מאפשרת התעללות. היא מזכירה את הכישלונות הקודמים של הקהילה הבינלאומית – מרואנדה לבוסניה – שבהם הנורמות המשפטיות היו ברורות, אך הרצון לאכוף אותם היה חסר. כמו אותן טרגדיות, החסינות שניתנה למערכת המעצר של ישראל דורשת חשבון נפש.

## האינסטינקט להגן: מערכות חסרות חוק וטריגרים פסיכולוגיים

כאשר החוק קורס, האינסטינקט משתלט. הדחף להגן על ילדיו הוא אחד הדחפים האנושיים החזקים ביותר, מוטבע על ידי האבולוציה. מחקר שפורסם ב-*Nature Reviews Psychology* (2024) מראה כי השקעה הורית קשורה ביולוגית לאסטרטגיות הישרדות בין מינים. איומים על ילדים מפעילים תגובות נוירולוגיות עמוקות – פחד, תוקפנות, ייאוש – במיוחד כאשר איומים אלה מתמשכים ולא נפתרים.

מחקר משנת 2023 ב-*Journal of Traumatic Stress* מדגיש עוד יותר קשר זה, וחושף כיצד טראומה קולקטיבית וחוסר אונים מגבירים תוקפנות תגובתית. המאמר ב-HubPages "אינסטינקט – האם אנו נולדים עם אינסטינקט מגן?" (עודכן ב-2024) משווה זאת לרפלקס של "אמא דובה", תופעה אוניברסלית שגוברת על נורמות חברתיות ומשפטיות כאשר יקירים נמצאים בסכנה.

מציאות זו מומחזת ב-**מטרה מבצעית** (1997), שבו נהג פעלולים נאלץ להשתתף במזימת חטיפה לאחר שאשתו נלקחה כבת ערובה. האיום על בן משפחה מכריח אותו למעשים שהוא לעולם לא היה שוקל אחרת. נרטיב זה, אף שהוא בדיוני, משקף את המציאות שחוות משפחות פלסטיניות רבות. עם יותר מ-9,500 אנשים עצורים – כולל ילדים – קהילות פלסטיניות חיות בפחד מתמיד מאובדן, התעללות ומוות.

בסביבה כזו, הדחף לנקום, להחליף בני ערובה בבני ערובה, הופך לא רק רציונלי אלא בלתי נמנע. חילופי האסירים ב-2011 – 1,027 פלסטינים תמורת שבויי ישראלי אחד – הוכיחו כי לחץ חוץ-חוקי מניב תוצאות. בהיעדר צדק, הייאוש הופך לאסטרטגיה. יש להבין את ה-7 באוקטובר 2023 באור זה: מעשה נואש שנוצר על ידי מעצר שיטתי, נטישה בינלאומית והאינסטינקט המכריע להגן על הקרובים.

## הצביעות של זעם (סלק)TIVE

גינוי של תגובות חוץ-חוקיות מבלי להתעמת עם ההתעללויות שמעוררות אותם אינו רק צבוע – הוא מסוכן. הוא שומר על סטנדרט מוסרי כפול שבו אלימות ממלכתית היא חוקית ובלתי נראית, בעוד אלימות תגובתית היא פלילית ומגונה. חוסר איזון זה מערער את הלגיטימיות של החוק הבינלאומי עצמו.

ההיגיון פשוט: אם מוסדות המופקדים על שמירת הצדק נכשלים, אנשים ימצאו אמצעים אחרים. כפי שגיבור **מטרה מבצעית** בוחר בפעולה לא חוקית כאשר אף אחד אחר לא יציל את אשתו, כך גם קהילות מדוכאות פועלות כאשר משפחותיהן מותקפות ואין דרך לתיקון. זו אינה הצדקה – זו אבחנה של הסיבה.

ההיסטוריה מלמדת כי אחריות אמיתית מכוונת למערכות, לא לתסמינים. משפטי נירנברג לא התחילו בהאשמת אזרחים גרמנים נואשים; הם פירקו את מבני החסינות. כדי לסיים את מעגל האלימות בפלסטין, על הקהילה הבינלאומית להתמודד עם השורש: ההפרות השיטתיות של ישראל והמנגנון הצבאי-משפטי שלה.

## **מסקנה: סיימו את ההתעללות, או צפו לנואשים**

משטר המעצר המנהלי של ישראל, שנבנה על תירוץ משפטי ונשמר באמצעות אלימות, מייצג הפרה חמורה של החוק הבינלאומי. הכישלון המתמשך של הקהילה הבינלאומית לאכוף את הסטנדרטים שלה לזכויות אדם – באמצעות R2P או המנדטים של ה-ICC – יצר ואקום שבו האינסטינקט להגן על המשפחה הופך לנשק פוליטי.

ה-7 באוקטובר לא היה בלתי נמנע, אך הוא היה צפוי. כאשר מערכות משפטיות קורסות, האינסטינקטים העתיקים ביותר נשארים. במקום לגנות את הנואשים תוך הגנה על החזקים, על העולם להתעמת עם העוולות המבניות שבמרכז הסכסוך הזה.

סיום משטר המעצר של ישראל, אכיפת אחריות בינלאומית ושיקום האמון בחוק אינם רק הכרח משפטי – הם הדרך היחידה למנוע ייאוש עתידי. עד שזה יקרה, מעגל החסינות והאלימות התגובתית יימשך, מונע על ידי פחד, טראומה והאינסטינקט המתמשך להגן על מה שחשוב ביותר.